

az Aranysas építésével egyidejű, a belülről (Beltér I.) induló kőlatrinák folytatása, ülepítője, ugyanis belül megtaláltuk a latrina kivezetését, melyen a szenny az ülepítőbe folyt. Azt is megállapítottuk, hogy ahol 2009 őszén beszakadt a munkagép, az lehetett a 20. sz. elejéig használt ülepítő tisztítónyílása. Az ülepítő egyébként belülről kváderkövekkel szépen boltozott, alapterülete 560×310 cm, belmagassága pedig jelentékeny: 310 cm. Ez az építmény tehát egyértelműen a korai Aranysas Szállóhoz tartozik, annak szerves része.

A Beltér I. szelvényben kiástuk az altalajba mélyülő régészeti jelenségeket addig a mélységig, ameddig a szűk hely engedte. Jobban megvizsgáltuk a 19. századi latrina alapozásának korát: itt megállapíthattuk, hogy a kőlatrina É-i falát egy korábbi, nagy mélységbe lenyúló kőfalra alapozták rá, melynek É-i falsíkja sokkal szebb, mint a ráépített latrináé, aminek gyakorlatilag nincs É-i falsíkja. Ez az alapfal tehát valószínűleg középkori és valamilyen más épülethez tartozhatott. A Kültér I. szelvényben befejeztük a kemencék és a hozzá tartozó hamusgödörök részleges feltárását, ill. kibontottunk egy cölöplyuknak induló, majd kisméretű gödörré bővülő objektumot is, mely egyértelműen rézkorinak bizonyult.

MAKOLDI MIKLÓS

529. Tokaj, vár (KÖH 62362)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kú

2010-ben folytattuk a 2007 óta zajló feltárásokat a Rákóczi-vár területén; július 19. és november 12. között minden kitűzött kutatási célunkat teljesítettük. (Az illusztrációt lásd a következő oldalon!)

A Vasaló-bástya (a K-i ágyútorony) kutatása során két szelvényt nyitottunk idén, az egyiket (610/XV) az ágyútorony D-i oldalán, a másikat (610/XVI) az átellenes É-i oldalon.

A 610/XV szelvényben célunk az volt, hogy tisztázzuk az ágyútorony D-i oldalán található bejárat kérdését – figyelembe véve a helyiek alagútról szóló elbeszéléseit. A feltárás során megtaláltuk az ágyútorony 3,40 m széles D-i falát, melyben a korábbi évek tapasztalataihoz hasonlóan észlelni tudtuk a kőfalban futó merevítő gerendaváz helyén lévő lyukakat, viszont ajtónyílásra utaló nyom nem került elő. Meglepetésünkre a torony falához D-i irányból egy fal csatlakozott, melyet a 17. századi térképek nem jelölnek. Ez a fal egyértelműen későbbi, és sokkal vékonyabb is, mint az ágyútorony fala, viszont egyértelműen követhető D-i irányban, ugyan erősen lepusztult (visszabontott?) állapotban, csak néhány centiméterrel magasodva a mai talajvízszint fölé. Ellenben a fal mérete majdhogynem azonos a vízparti Merítő-bástya falával, úgyhogy elképzelhető, hogy a korai kővár (16. sz.) külső falának indítását találtuk meg.

A 610/XVI szelvényben ezen fal átellenes „párját” reméltük megtalálni, ám itt nem egy É-D, hanem egy K-Ny irányú, ráadásul sokkal vékonyabb – alig 50 cm

széles – falat találtunk, melynek szemmel láthatóan csak a D-i, tehát az ágyútorony felé eső falsíkja van szépen rakva. Ebből arra következtettünk, hogy ez egy támfal, melynek É-i oldalán föld helyezkedett el. Ha összevetjük ezt a helyzetet Zsámboky János 1565-ös metszetével, akkor könnyen beláthatjuk, hogy ez bizony a Vasaló-bástya É-i oldalán lévő „főbejárat” contra-fala lehet, melyre a fa csapóhíd lecsapódott. Idő hiányában a farkasverem feltárását nem tudtuk elvégezni, ez a 2011-es évad feladata lesz.

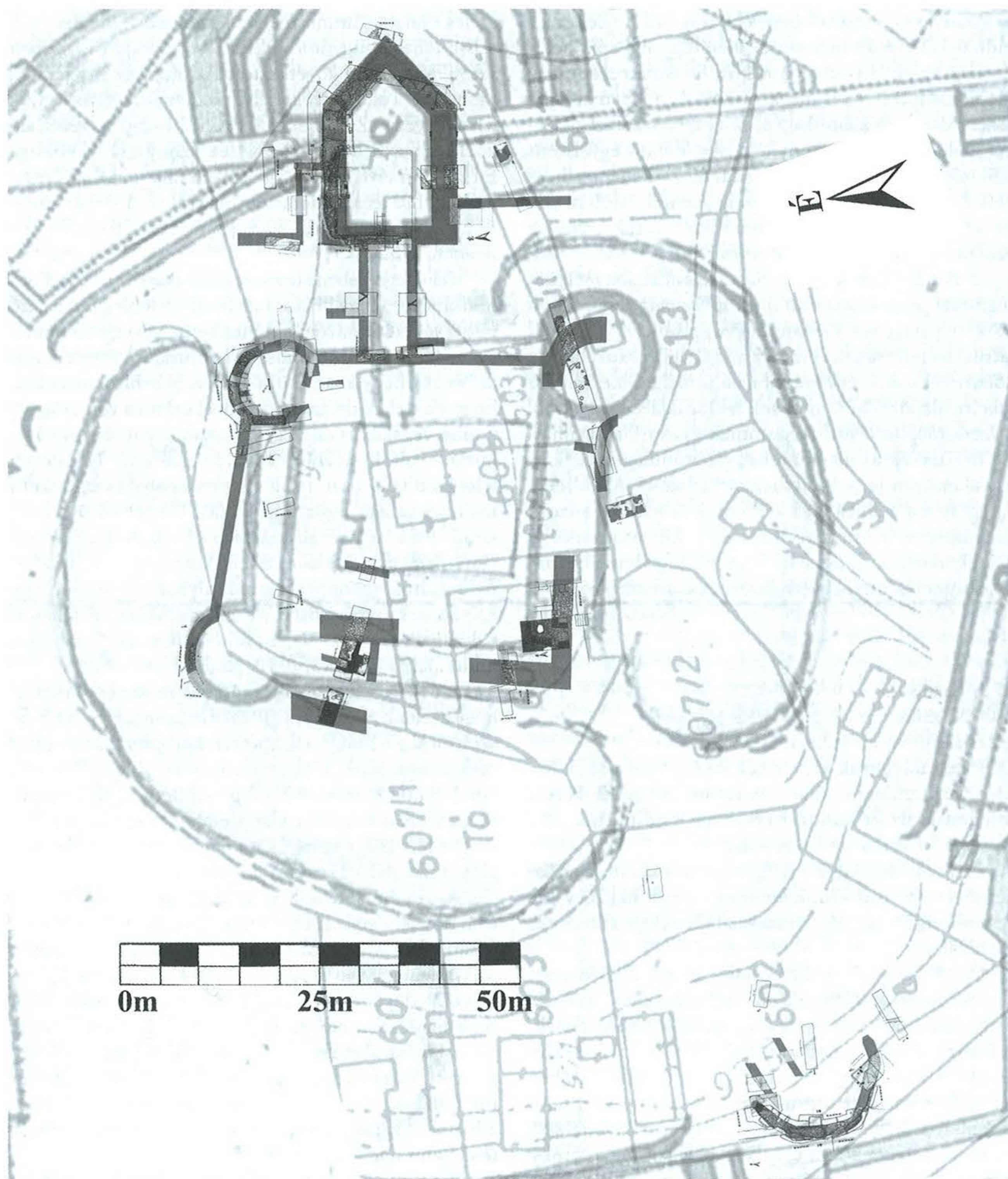
Teljes egészében átmetszettük a külső vár 17. századi földsáncát – legalábbis annak felső – jelenleg feltárható részét (611/IV szelvény). A metszetfalban egyértelműen azonosítani tudtuk a földsánc kontúráját. A meglepetést az okozta, hogy a sánc külső oldaláról bebizonyosodott, hogy alaktalan, de hatalmas kövekkel meg volt erősítve – tehát legalábbis ezen a szakaszon kőpakolásos, kővel burkolt volt. Ezen kövek közül rengeteg 16–17. századi lelet került elő; az itt talált sok puszkagolyó és számszerű nyílhegy az ostromokról árulkodik. Többek között innen került elő a négy évad legszebb kályhacsempéje – egy címerpajzson ülő, félkörplasztikaként megformált, száját nyitva tartó oroszánt ábrázoló kályhacsempe, mely egy kályhapárkányrész díszes sarokelemeként szolgálhatott valamikor a 16. sz. elején, feltehetően még Szapolyai János alatt a belső vár egyik palotatermében.

A 610/IV szelvény feltárásának másik eredménye, hogy a jelenlegi, mesterségesen magasán tartott talajvízszinttől alig néhány centiméterrel magasabban sikerült megtalálnunk a 610/XV szelvényben induló É-D irányú kőfal indítását, melyre később ráépítették a 17. századi sáncot, tehát könnyen elképzelhető, hogy itt is a Némethy-féle kővár külső falát találtuk meg, mely később alapul szolgált a 17. századi földsáncnak.

A 611 hrsz.-ú telken, a talajvízszintig mélyített 611/III szelvényben egyértelműen „in situ” falat nem találtunk. Ugyanakkor elértük a 17. századi járósíntet, melyen megfigyeltük a belső vár D-i kerítőfalának leborult omladékát, mely a vár felrobbantásakor kifelé dőlt. Az omladékban előkerült egy nagyobb lőrészhez vagy nyíláshoz tartozó zsaluzott boltív maradványa, ill. egy faragott ablakpárkány egyik kőeleme is. Megállapítottuk tehát, hogy itt, a 611 és 609 hrsz.-ú telek határán állhatott a belső vár D-i kerítőfala, melyet a 20. századi telekhatár nagyjából követ is.

A 610 hrsz.-ú telken csak egy kisméretű szelvényt tudtunk nyitni, keresztezve a belső vár ÉK-i rondellájának falát. A 610/XIV szelvényben egyrészt megtaláltuk a rondella falának lepusztult, de azért értelmezhető maradványát; másrészt sikerült megfognunk egy belső járósíntet, melyen a korábbi évekhez hasonlóan égett réteget találtunk; harmadrészt elértük a bástya külső oldalán a vastag omladék alatt előbb a 17. századi, majd egy korábbi, talán 16. sz. végi járósíntet is. Így a rondella rétegtanát sikerült tisztázni.

A 602 hrsz.-ú telken nagy erőfeszítéseink ellenére sem sikerült megtalálnunk a Merítő-bástya falának D-i

végződését, ill. záródását, hiszen az befut egy ma is álló betonfal alá, melynek elbontásához a tulajdonosoktól nem kaptunk engedélyt. Viszont megfigyeltünk a bástya falának külső falsíkján egy újabb töréspontot, mely azért nagyon fontos, mivel így a bástya némi szimmetriát kezd mutatni – tehát iránya pontosabban meghatározható – sőt jobban látható, hogy a védmű alakja azonos a Zsámboky-féle metszeten ábrázolt bástyákéval – tehát ez a bástya is 16. századi eredetű kell, legyen.

MAKOLDI MIKLÓS

530. Tolcsva, Oremus Kft. telephelye
(KÖH 16912)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kú

Tolcsva belterületén a 25 hrsz.-ú telken szennyvíztisztító tartályok telepítését és az azt kiszolgáló épület építését tervezték. A tartályokat a telek középső részén, egy Ny-i irányba markánsan, É-i irányba enyhén emelkedő domboldalba kívánták besüllyeszteni.

A gépi földmunkák első szakaszában (2010. október 13–18.) a régészeti megfigyelés során egy nagyméretű